

Updating Venuskunst. Pijlpunten of Venusfigurines, oermoederfigurines?

Hoe Venus te herkennen in abstracte vormen. Het is bekend dat oermoeder Venus zich in tal van abstracte vormen kan tonen. Zij kan b.v. schuilgaan in een ovalen, ronde, of spits toelopende steen. De alleroudste Venussen zijn abstract, de vrouwelijke vorm is er nauwelijks in te herkennen. Toch is onlangs aangetoond dat de alleroudste Venussen - de Tan-Tan-Venus uit Marokko (500.000-300.000 BC) en de Venus van Birket Ram uit Israël (230.000 BC) – abstract én vrouwelijk zijn. De oudste menselijke afbeeldingen zijn *vrouwelijk*. Voor sommigen zijn het ‘oermoeders’, voor anderen ‘Venussen’.

Pijlpunten van vuursteen. In tal van musea kom je grote verzamelingen van *vuurstenen* of *silex*-pijlpunten tegen. Uit de Oude Steentijd zijn er *pijlpunten* over; in de nieuwe Steentijd zijn er *speerpunten* en *dolken*. In Duitsland wezen onderzoekers als Moortgat, König, Frankfort, Helck, Falkenstein en Weiler erop dat deze vuursteen-figuren wel eens abstracte afbeeldingen van een **vrouwe** konden zijn; velen met de armen hooggeheven in een zegengevende positie.

Tarzan maakt nog steeds de dienst uit. Zij wezen erop dat het (verouderde) beeld van de prehistorie nog altijd wordt gekleurd door de dappere Tarzan terwijl de voedselverzamelende Jane, die de tot 85-90 %, dus de hoofdmoot van het dagelijkse menu binnenbrengt, buiten beeld blijft.

Tarzan de jager. Tarzan gaat zogenaamd op jacht met tal van gevaarlijke wapens waarmee hij dieren steekt en doodt. Dit terwijl we weten dat jagers-verzamelaars-culturen een groot respect tonen voor de dierenwereld. Het thema van de zwaarbewapende prehistorische jager wordt uitgewerkt in kinderboeken. Kinderen krijgen anno de 21^e eeuw een beeld voorgeschoteld van de man/de mens als dierenkweller en moordenaar.¹ Al de zogenaamde teruggevonden wapens moeten bewijzen dat de

prehistorische jagers zeer actief waren... Onlangs heeft de Duitse onderzoekster Doris Wolf het thema van de pijlpunten opnieuw opgepakt. Zijn het werkelijk pijlpunten?

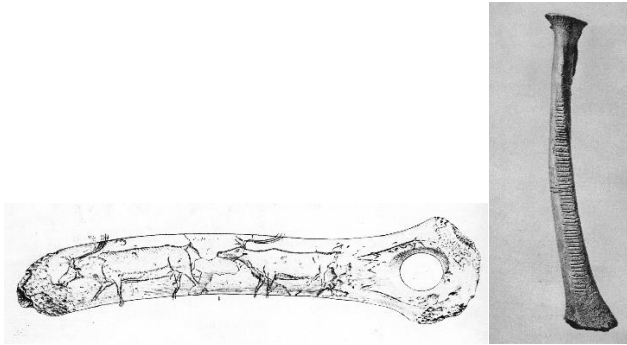
De zegenende vrouw. Wat gebeurt er wanneer je de vermeende dodelijke pijlpunten omdraait en ze met de spits naar beneden houdt? Dat zie je op de cover van haar nieuwste boek waarop Wolf zo'n pijlpunt heeft omgekeerd.² Plots is zij daar, de vrouw met de hooggeheven zegenende armen, de voormoeder, misschien wel de grote godin. Deze zegenende houding is een belangrijke lichaamshouding die over de hele wereld vanaf de oudste tijden voorkomt; de houding maakt deel uit van de 13 sacrale lichaamshoudingen.³ Wolf wijdt een deel van hoofdstuk 7 aan haar. Hierin geeft zij aan dat talloze archeologen vraagtekens stelden bij de pijlpunt-theorie.⁴ Het zou volgens sommigen van hen kunnen gaan om een sacraal vrouwelijk symbool van *leven geven* en niet van dood.⁵

Handbijlen of Dames? Tevoren heeft Wolf zich in haar boek afgevraagd of in al die zogeheten driehoekige vuistbijlen met de punt naar boven uit het Acheuliaan geen *dames* schuilgaan.⁶ Zij lijken op al die ronde en ovaal en soms driehoekige 'stenen' waarin in de 21^e eeuw al regelmatig vrouwelijke vormen herkend worden.

Paleolithische vuursteenhandbijlen

De vrouwelijke vorm van een steen. De opvatting dat in stenen een vrouwelijke form kan schuilgaan en dat in een voorwerp dat op het eerste oog gewoon een 'steen' is, een **vrouwe** kan schuilgaan, die opvatting is inmiddels ook doorgedrongen tot de Nieuwe Archeologie, in de persoon van Dr. Jill Cook. Zij is binnen de Nieuwe Archeologie aanhanger van het anatomisch realisme. Cook is in 2013 conservator van de afdeling prehistorie van het British Museum in London. Zij geeft ter gelegenheid van de belangrijke tentoonstelling in 2013 getiteld *Ice Age Art. The Arrival of the modern mind* de gelijknamige catalogus uit. Hierin noemt zij de figurines - die in vele handboeken nog bekend staan als de *kieselstenen* uit een rivierbedding te Ölknitz in Duitsland - de '*minimalistische sculpturen van women*'.⁷

Van oorlog naar vrede. Iedere generatie kijkt weer vanuit de eigen tijdsgeest naar oude kunst en dus ook naar Venuskunst. Abbé Breuil (1877-1961) geldt als de vader van de Franse archeologie. Hij hoort begin 20e eeuw de wapens kletteren en daarom ziet hij - als kind van zijn oorlogszuchtige tijd - in de duizenden ingekerfde stokken.... commandostaven... en wapenstokken! Onderzoek van de amateurarcheoloog Alexander Marshack die 'toevallig' een van de vele ingekerfde voorwerpen onder de microscoop legt, maakt later duidelijk dat er – soms met 24 verschillende instrumenten of werktuigen – op de stokken coderingen zijn ingekerfd.⁸ Het blijken geen wapenstokken maar...**kalenderstokken**. Hierboven twee voorbeelden van kalenderstokken; ze worden in mijn boeken over Venuskunst afgebeeld en toegelicht.⁹

De pijlen zijn van vuursteen. Vuursteen is in de Oude en Nieuwe Steentijd een kostbaar materiaal. De 'pijlen' en 'handbijlen' kunnen als kostbare amuletten meegedragen zijn. Sommigen zijn zo dun dat zij nooit als wapen gebruikt kunnen zijn. Het moeten abstracties zijn van een vrouwe die leven schenkt.

Zie over vuursteen meer onder de Update van het beeldje van Sint Geertruid uit Zuid-Limburg uit het vroege Neolithicum of te wel de vroege Nieuwe Steentijd.

Annine van der Meer, februari 2019.
©anninevandermeer

¹ *Kijk en Leer. Dinosaurussen in de prehistorie*, Daphne NV Gent, 2006, vert. uit het Frans, zie Annine van der Meer, *The Language of MA the primal mother. The evolution of the female image in 40,000 years of Venus Art* (afkorting LOMA), Den Haag/The Hague, 2013, 50n. 8; Van der Meer, *Venus is geen Vamp. Het vrouwbeeld in 35.000 jaar Venuskunst* (afkorting VIGV), Den Haag, 2008, 55.

² Doris Wolf, *Das wunderbare Vermächtnis der Steinzeit und was daraus geworden ist*, Books on Demand, Norderstedt, 2018, cover.

³ Zie mijn boeken VIGV en LOMA deel 1 h 4, 6 en 7.

⁴ Doris Wolf, *Das wunderbare Vermächtnis der Steinzeit und was daraus geworden ist*, Books on Demand, Norderstedt, 2018, h. 7, 178-198.

⁵ Doris Wolf, *Das wunderbare Vermächtnis der Steinzeit*, 198.

⁶ Doris Wolf, *Das wunderbare Vermächtnis der Steinzeit*, 103.

⁷ Jill Cook, *Ice Age Art. The Arrival of the modern mind*, catalogus uitgegeven bij de tentoonstelling *Ice Age Art. The Arrival of the modern mind* van 7 februari tot 26 mei (daarna verlengd tot juni) 2013, The British Museum Press, 2013, 242-243; zie www.anninevandermeer.nl artikelen 2013 'Een Venus of een vette vrouw?' of in het Engels 'A Venus or a fat woman?'

⁸ Annine van der Meer, *Van Venus tot Madonna, een verborgen geschiedenis*, Den Haag, 2006, 2015 (3^e dr), 105.

⁹ Van der Meer, *Venus is geen Vamp* (afkorting VIGV), 58; *The Language of MA* (afk. LOMA), [I.3.9] en [I.3.10]